

Vurdering av Biancos etikkarbeid ved fabrikker og garverier

Bakgrunn

Høsten 2014 gjennomførte Framtiden i våre hender en kartlegging av de største skokjedene i Norge. Vi undersøkte deres arbeid med arbeiderrettigheter og miljø ved fabrikker og garverier. Bianco Footwear ble, som en av de fire største spurt om å delta i undersøkelsen.

Vår første henvendelse ble sendt Bianco Footwear den 29. september 2014. Vi hørte da ingenting, fulgte så opp henvendelsen i oktober, og fikk da svar fra innkjøpsansvarlig. Hun ba om å på nytt få tilsendt spørreskjemaet vi hadde sendt i den første e-posten. Den 4. november hadde vi ikke fått svar fra Bianco, og henvendte oss på nytt via e-post for å forhøre oss om de ønsket å besvare spørsmålene. Den 13. november 2014 svarte Bianco og gjorde det klart at de ønsket å vite hvilke andre skoaktører som deltok i undersøkelsen, før de sendte inn sitt skjema. Framtiden i våre hender svarte på denne henvendelsen og oppga de tre andre aktørene som hadde mottatt og besvart våre spørreskjema, men fikk likevel ikke svar.

Vi gjorde søk på Biancos nettsider, men kunne ikke finne noe informasjon om etiske retningslinjer eller arbeid med arbeidsforhold og/eller miljøforhold i leverandørkjeden. Den totale mangelen på informasjon og åpenhet ga oss grunn til å anta at skokjeden gjorde svært lite, om noe, for å sikre at skoene de selger er produsert under gode arbeidsforhold, med respekt for menneskerettigheter og miljø, noe vi også skrev i vår rapport «Der skoen trykker».

Da «Der skoen trykker» ble lansert i slutten av mai, dekket VG saken og VGs journalist kontaktet Bianco for å få en kommentar til rapportens funn. Da oppga innkjøpsansvarlig Lone Jensen til avisen at det var en beklagelig feil fra deres side at de ikke hadde deltatt i vår kartlegging. Jensen uttalte også at deres leverandører underskriver en Code of Conduct og at det er «den største selvfølge for Bianco å ha dialog med fabrikkene om arbeidsforhold og bruk av kjemikalier».

Den 2. juni sendte Framtiden i våre hender en ny epost til Bianco hvor vi spurte om de på dette tidspunktet kunne tenke seg å sende oss de etiske retningslinjene sine, og svare på spørreskjemaet vårt slik de andre skokjedene hadde gjort. I løpet av to dager sendte Bianco oss sine etiske retningslinjer, og en snau uke senere sendte de også svarskjema og lenke til de etiske retningslinjene som de da også hadde besluttet å legge ut på sine nettsider.

Kort om Bianco

Bianco Footwear har 42 skobutikker i Norge. Selskapet er ikke villige til å oppgi sin omsetning, men skriver at de i 2014 gikk med ca 3 millioner kroner i overskudd i Bianco Norge A/S. Hovedorganisasjonen Virke har estimert at Biancos andel av det totale skomarkedet i Norge var på om lag 5 prosent i 2013 og 4 prosent i 2014, en andel Bianco Footwear oppgir at stemmer bra. 100 prosent av skoene Bianco selger er av eget merke. Skokjeden oppgir at de har rundt 50 leverandører som står for deres skoproduksjon og at disse befinner seg i Portugal, Romania, Spania, Italia, India og Kina.

Vurdering av Biancos Code of Conduct

Etter at Framtiden i våre hender lanserte rapporten «Der skoen trykker» og VG dekket rapporten i en nettsak i slutten av mai, har Bianco besluttet å legge ut sine etiske retningslinjer på nettsidene. De har også, på forespørsel fra Framtiden i våre hender, sendt dem på e-post.

Retningslinjene består av 11 punkter som omhandler følgende prinsipper: menneskerettigheter, retten til fagorganisering, tvangsarbeid, barnarbeid, arbeiderrettigheter, diskriminering, arbeidsmiljø, miljø, korrupsjon og dyrevelferd.

I punktet som omhandler retten til fri fagorganisering og kollektive forhandlinger skriver Bianco følgende «the supplier must uphold the freedom of association and the right to collective bargaining, when not restricted by the national laws of the supplier and subcontractor». Med det gir Bianco inntrykk av at begrensninger i nasjonal lovgivning fritar skoleleverandørene å tilrettelegge for fri organisering og frie forhandlinger. Her må Bianco omformulere slik at nasjonal lov ikke oppfates som et legitimt forbehold for å ivareta arbeidernes faglige rettigheter. Skokjeden kan med fordel se til Euro Sko Gruppen og Initiativ for Etisk Handel sine etiske retningslinjer som sier følgende: «Where the right to freedom of association and/or collective bargaining is restricted under law, the employer shall facilitate, and not hinder, the development of alternative forms of independent and free workers representation and negotiations».

I punktet som omhandler lønn sier Bianco eksplisitt at leverandørene skal betale levelønn, som skal gjøre det mulig for arbeiderne å dekke grunnleggende behov for seg selv og familiemedlemmer (dependents), og i tillegg rekke til noe sparing/uforutsette utgifter (discretionary income). Det er positivt at Bianco fremhever arbeiderens rett til en levelønn. Det er imidlertid uklart om levelønnskrevet gjennomføres i praksis, noe vi kommer nærmere tilbake til i vurderingen av skojedens oppfølging av de etiske retningslinjene.

Retten til en fast kontrakt er avgjørende for at arbeiderne skal ha forutsigbarhet med hensyn til inntekt og andre spesifikke rettigheter som kontrakten inneholder. Vi etterlyser et punkt i Biancos Code of Conduct som slår fast retten til fast arbeid, en skriftlig arbeidskontrakt og betingelser for lærlinger.

Om barnarbeid sier skokjeden at leverandøren ikke skal benytte barnarbeidere for å produsere Biancos varer. Her trengs en konkretisering; Bianco må være mer spesifikke på begrensningene for barnarbeid. Vi anbefaler at skokjedens også klargjør hvilke tiltak som må igangsettes i tilfeller hvor barnarbeid oppdages i egen leverandørkjede (i form av støtteordninger, handlingsplaner etc).

I punktet om arbeidstid har Bianco inkludert de fleste grunnleggende aspekter, men nevner ikke at overtidsarbeid må være frivillig. Det er et viktig tillegg fordi pålagt overtid er svært utbredt også i skoindustrien.

Vurdering av Biancos oppfølging av de etiske retningslinjene

Vesentlige svakheter ved Biancos samfunnsansvars- og miljøarbeid gjør seg synlig i mangelfulle svar på spørsmålene om hvordan de kontrollerer at de etiske retningslinjene følges opp i praksis. Bianco oppgir at de har fire medarbeidere ute på fabrikkene som primært kontrollerer «produksjon og generelle standarder», og at de fra hovedkontoret er «i dialog omkring etik og kemikalier med leverandørene». De oppgir også at representanter fra hovedkontoret jevnlig besøker alle leverandører (skoprodusenter) med fokus på «produksjon, lager, varemodtagelse etc». Det er dermed uklart, ut fra opplysningene Bianco gir, hvorvidt kontrollene kun ser på produksjonskvalitet og varer, eller om de også kontrollerer hvorvidt arbeidsforholdene er i henhold til Biancos etiske retningslinjer.

Inntrykket av manglende kontroll av arbeids- og miljøforhold i leverandørkjedene forsterkes betraktelig av at skokjeden sier den ikke gjennomfører eksterne kontroller, at den ved egne besøk ikke gjennomfører intervjuer med arbeiderne og at de «ikke har rapporter liggende på kontrol, men overvejer inførelse heraf». Intervjuer, uten fabrikkledelsen tilstede, er helt avgjørende for at

arbeidernes kan formidle sine synspunkter om forholdene ved fabrikkene og garveriene, uten frykt for represalier. Intervjuer med arbeiderne bør generelt sett foregå utenfor arbeidsplassen for å sikre at de står fritt til å gi et sannferdig bilde av situasjonen. Kontroller av arbeidsforhold uten rapportering framstår som lite virkningsfullt.

Bianco sier også til Framtiden i våre hender at de heller ikke gjennomfører kontroller ved garveriene. De oppgir imidlertid at de «har dialog med vores fabrikker omkring garverier og kemikalier». Det er svært bekymringsfullt med tanke på at garveriene er et utsatt ledd i leverandørkjeden, hvor det er dokumentert at bruddene på menneskerettigheter oftest er mest graverende.

Bianco har ikke registrert «vesentlige» brudd på sin code of conduct. Det innebærer blant annet at det ikke skal ha skjedd brudd på retten til å organisere seg, og at alle arbeiderne som jobber hos skokjedens leverandører og underleverandører mottar en levelønn. Det innebærer også at det ikke forekommer noen form for diskriminering av arbeiderne hos Biancos om lag 50 leverandører. Dette er oppsiktsvekkende med tanke på at flere skokjeder har påpekt gjentakende brudd på arbeidernes rettigheter og med tanke på at uavhengige rapporter dokumenterer store utfordringer i bransjen, både knyttet til faglige rettigheter, lønnsvilkår og overtid.

Åpenhet

Bianco oppgir hvilke land skoleleverandørene ligger i (Portugal, Romania, Italia, India og Kina), og sier at garveriene ligger i Portugal, India, Kina, Spania og Italia. Bianco publiserer per i dag ingen liste over leverandørene, og oppgir til Framtiden i våre hender at de heller ikke har en samlet liste med adresser til garveriene som produserer skinn til deres sko. Denne informasjonen, sier Bianco, ligger hos skofabrikkene. For Bianco, som for andre selskaper, er større åpenhet en grunnleggende forutsetning for at arbeidernes rettigheter skal kunne ivaretas. Vi anbefaler derfor at skokjeden skaffer seg en oversikt over garveriene og deretter publiserer navn og adresser både på garveriene og skofabrikkene på sine nettsider.